

ČESKÝ JAZYK A LITERATURA

CJMZD23C0T01

DIDAKTICKÝ TEST

Počet úloh: 32

Maximální bodové hodnocení: 50 bodů

Povolené pomůcky: psací potřeby

Tento dokument obsahuje zdůvodnění správných řešení jednotlivých úloh didaktického testu.

VÝCHOZÍ TEXTY K ÚLOHÁM 1–6

TEXT 1

(1) Výběrem jména pro dítě stráví budoucí rodiče **většinou** dost času. Co tuto volbu ovlivňuje v různých koutech světa? Třeba severoameričtí indiáni vždy usilovali o to, aby jméno co nejlépe charakterizovalo daného jedince. Pokud se během JEHO života ukázalo, že původní výběr nebyl vhodný, dotyčného jednoduše přejmenovali. Například proslulý náčelník Sedící býk, dodnes symbolizující revoltu indiánů proti útlaku ze strany bělochů, byl v dětství údajně Skákající jezevec.

Při hledání jména bývají inspirací i známé osobnosti. Když se Barack Obama stal prezidentem, v kmeni Luo, početném etniku žijícím na západě dnešní Keni, přišly na svět stovky malých Obamů. Otec tohoto bývalého prezidenta je totiž tamější rodák.

Jména někdy mívají záměrné negativní konotace. V Zimbabwe lze potkat muže pojmenované Nhamo („neštěstí“), v jednom nigerijském kmeni se zase používá jméno, které v překladu znamená „narozen na hromadě odpadků“. Nejde však o projev nedostatečné rodičovské lásky, **právě** naopak. Zdejší rodiče totiž věří, že taková jména chrání před zlými duchy – ti prý usoudí, že dítě není milováno, a tak o něj ztratí zájem.

(2) V Česku se dnes rodiče **často** řídí tím, jak jméno zní či jak se hodí k příjmení. Pro zápis osobních jmen do české matriky ovšem platí určitá pravidla: jméno například musí oficiálně existovat v nějakém jazyce. Bezproblémový je tedy třeba zápis jména Helmut, naopak zdobnělá (Helmutek), zkomolená (Hemlut) či vymyšlená jména akceptována nejsou. Štřetu s matrikáři se proto nevyhnuli rodiče, kteří dceři vybrali jméno Půlnoční bouře. Dívka byla nakonec po téměř ročním boji s úřady přejmenována na Elišku Gaia.

(3) Na české matrice nedosáhli SVĚHO ani ti, kteří chtěli vzdát hold známé lihovině a dítě pojmenovat Hennessy, ani ti, kteří přišli s bizarním neologismem Jardariáš. Ojedinele se však i v Česku setkáme s nositelem kuriózního jména – stačí zajet do Brna za Monty Pepou. Fantazie **zkrátka** nezná hranic.

(www.stoplusjednicka.cz; radiozurnal.rozhlas.cz, upraveno)

TEXT 2

Z přivlastňovacích zájmen se v určitých kontextech mohou stát **zájmena zpodstatnělá**, což znamená, že plní funkci podstatného jména. Např. zájmeno *našim* ve větě *Fandil našim hokejistům* není zpodstatnělé, ale ve větě *Jdeme k našim na oběd* zpodstatnělé je.

(CZV)

max. 2 body

1 Rozhodněte o každém z následujících tvrzení, zda jednoznačně vyplývá z TEXTU 1 (A), či nikoli (N).

	A	N
1.1 Na rozdíl od zdobněliny Helmutek lze jméno Helmut bez problémů zapsat do české matriky.	☒	☐
1.2 V jednom nigerijském kmeni ženy rodí na hromadě odpadků, aby svoje děti ochránily před zlými duchy.	☐	☒
1.3 Alespoň jeden příbuzný Baracka Obamy, dnes již bývalého prezidenta, se narodil na území dnešní Keni.	☒	☐
1.4 Matrikářům trvalo skoro rok, než na nátlak rodičů konečně povolili změnu úředně schváleného jména jejich dcery na jméno Eliška Gaia.	☐	☒

Zdůvodnění

Pravdivost/npravdivost posuzovaných tvrzení dokládají pasáže, které jsou v TEXTU 1 vyznačeny příslušnou barvou.

- 2 **Vypište z druhé části TEXTU 1 tři podstatná jména, která jsou v textu užitá ve stejném pádě jako slovo *lihovina* v úseku *vzdát hold známé lihovině*.**

Za chybu je považováno jak neuvedení hledaného podstatného jména, tak zapsání jakéhokoli slova, které neodpovídá zadání.

Řešení a zdůvodnění

Slovo *lihovina* je v citovaném úseku užitá ve 3. pádě, správným řešením úlohy jsou tedy slova: **příjmení, střetu, dceři**.

1 bod

- 3 **Které z následujících tvrzení o dvou zájmenech zapsaných v TEXTU 1 velkými písmeny je pravdivé?**

(Úlohu řešte na základě informací uvedených v TEXTU 2.)

- A) Zpodstatnělé je pouze zájmeno *jeho*.
- B) Zpodstatnělé je pouze zájmeno *svého*.
- C) Zpodstatnělé je jak zájmeno *jeho*, tak zájmeno *svého*.
- D) Zpodstatnělé není ani zájmeno *jeho*, ani zájmeno *svého*.

Zdůvodnění

Zájmeno *jeho* v TEXTU 1 zpodstatnělé **není**, ve spojení *během jeho života* rozvíjí podstatné jméno *život*, v daném kontextu tedy nemá funkci podstatného jména.

Zájmeno *svého* zpodstatnělé **je**, ve spojení *nedosáhli svého* má totiž funkci podstatného jména (*nedosáhnout svého* = *nedosáhnout splnění cíle, plánu*).

1 bod

- 4 **Informace č. 1:** Sedící býk je symbolem revolty indiánů proti útlaku ze strany bělochů.

Informace č. 2: Sedící býk se v dětství jmenoval Skákající jezevec.

Které z následujících tvrzení o dvou výše uvedených informacích je pravdivé?

- A) V TEXTU 1 je čtenářům předkládána jako jistá pouze informace č. 1.
- B) V TEXTU 1 je čtenářům předkládána jako jistá pouze informace č. 2.
- C) Každá z těchto informací je v TEXTU 1 čtenářům předkládána jako jistá.
- D) Žádná z těchto informací není v TEXTU 1 čtenářům předkládána jako jistá.

Zdůvodnění

Informace č. 1 je v TEXTU 1 čtenářům předkládána jako jistá: jde o prosté konstatování faktu, který vyplývá z úseku *proslulý náčelník Sedící býk, dodnes symbolizující revoltu indiánů proti útlaku ze strany bělochů*.

Informace č. 2 je v TEXTU 1 čtenářům předkládána jako možná, nikoli však jistá: určitou míru nejistoty vnáší do textu částice *údajně* (*Sedící býk byl v dětství údajně Skákající jezevec*).

5 Ve které z následujících možností je uvedena dvojice slov, jež lze v kontextu TEXTU 1 považovat za antonyma?

(První slovo z každé dvojice pochází z TEXTU 1 a je v něm vyznačeno tučně.)

- A) většinou – menšinou
- B) právě – vzápětí
- C) často – zřídka
- D) zkratka – zdlouhavě

Zdůvodnění

V daném kontextu lze za antonyma považovat pouze dvojici slov *často – zřídka* (slovní spojení *rodiče se často řídí tím* má opačný význam než slovní spojení *rodiče se zřídka řídí tím*). Ostatní posuzované dvojice slov v daném kontextu za antonyma považovat nelze:

- slovo *většinou* je v textu užito ve významu *zpravidla, převážně* × slovo *menšinou* je tvar podstatného jména s významem *menší část v rámci nějakého celku*;
- slovo *právě* v textu zdůrazňuje slovo, u něhož stojí, posiluje význam tvrzení (*právě naopak*) × slovo *vzápětí* má význam *v následujícím okamžiku, hned nato*;
- slovo *zkratka* je v textu užito ve významu *prostě, inu* × slovo *zdlouhavě* má význam *pomalou, liknavě, rozvláčně*.

6 Které z následujících tvrzení o dvou slovech podtržených v TEXTU 1 je pravdivé?

(Příklad: Základovým slovem slova *mladík* je přídavné jméno.)

- A) Základovým slovem slova *zdejší* je příslovce, základovým slovem slova *nositel* je sloveso.
- B) Základovým slovem slova *zdejší* je přídavné jméno, základovým slovem slova *nositel* je sloveso.
- C) Základovým slovem slova *zdejší* je příslovce, základovým slovem slova *nositel* je podstatné jméno.
- D) Základovým slovem slova *zdejší* je přídavné jméno, základovým slovem slova *nositel* je podstatné jméno.

Zdůvodnění

Základovým slovem slova *zdejší* je příslovce *zde*, základovým slovem slova *nositel* je sloveso *nosit*.

7 Která z následujících možností obsahuje slovo zapsané s pravopisnou chybou?

- A) nesmělý, střídmě, šumět
- B) mělký, **upřímě**, změknout
- C) osamělý, vědomě, směšovat
- D) potměšilý, soukromě, oněmět

Zdůvodnění

Korektní zápis je *upřímně*, jde totiž o příslovce odvozené od přídavného jména *upřímný*.

8 Přiřadte k jednotlivým textům (8.1–8.4) možnost (A–F), která patří na vynechané místo (***) v příslušném textu.**

(Každou možnost z nabídky A–F lze přiřadit maximálně jednou.)

- 8.1 *****, jeden z avantgardních uměleckých směrů, vznikl během 1. světové války. Jeho představitelé hodnotí válečný svět jako chaotický a nesmyslný, odmítají dosavadní poetické zvyklosti, pracují s nonsensem a vyznávají hru s jazykem. _____
- 8.2 ***** je pojmenován podle charakteru poetiky latinskoamerických autorů G. G. Márqueze a J. L. Borgese. V jejich prózách se prolíná skutečnost s iluzivními prvky, fantaskní motivy jsou prezentovány jako nedílná součást světa lidského. _____
- 8.3 ***** je myšlenkově spjatý s filozofií bytí M. Heideggera. Spisovatelé (např. A. Camus, J.-P. Sartre) zachycují pocity úzkosti a odcizení – ve světě bez boha je člověk odpovědný jen sám sobě a své volbě žít. Lidskou situaci, jejíž jedinou perspektivou je smrt, zobrazují jako absurdní a zároveň tragickou. _____
- 8.4 *****, vnucený mnoha tvůrcům z pozice moci a ideologicky deformující literaturu, se u nás naplno projevil po roce 1948. Mezi stěžejní témata literárních děl patří revoluce a budování nové společnosti. Literární postavy, zbavené individuality, jednájí podle daných schémat, předvídatelný je i děj. _____

(L. Lederbuchová, *Průvodce literárním dílem*, upraveno)

- A) Dadaismus
 B) Symbolismus
 C) Impresionismus
 D) Existencialismus
 E) Magický realismus
 F) Socialistický realismus

Řešení

8.1 – A)

8.2 – E)

8.3 – D)

8.4 – F)

Možnosti B) a C) nepatří na vynechané místo v žádném z uvedených textů.

VÝCHOZÍ TEXT K ÚLOZE 9

prohnaný	obrovský	domluvený	rozhazovačný
zahřátý	požadovaný	nahatý	odřený
udivený	přezrálý	vzdělaný	schůdný

9 Vypište z výchozího textu dvě slova, která neobsahují předponu.

Za chybu je považováno jak neuvedení hledaného slova, tak zapsání jakéhokoli slova, které neodpovídá zadání.

Řešení a zdůvodnění

Správným řešením jsou slova **obrovský** (kořen *obr*) a **nahatý** (kořen *nah*). Ostatní posuzovaná slova předponu obsahují: *pro-hnaný*, *za-hřátý*, *u-divený*, *po-žadovaný*, *pře-zrálý*, *do-mluvený*, *vz-dělaný*, *roz-hazovačný*, *o-dřený*, *s-chůdný*.

3 body

10 Seřadte jednotlivé části textu (A–E) tak, aby byla dodržena textová návaznost.

A) Kolem nich polehávali další chudáci, kteří žili z odpadků na nedalekých smetištích. Žena se dívala na černočernou noční oblohu plnou hvězd. Je to už dva dny od ukřižování, takže při východu slunce... Myslíla na to, co se brzy stane.

B) Vždyť pomáhal skutečně potřebným. Nehodlala ho proto obtěžovat takovou maličností. Když Ježíš tehdy zjistil, že od něj zázrak neřádá, pohladil ji po tváři a řekl: „Budeš o mně svědčit.“ Zatímco si tiše opakovala ta slova, všimla si, že nebe bledne a začíná svítat. Vstala a spěchala k Hnojné bráně.

C) Žena s jizvou na rtu ležela na rýžové slámě, kterou sebrala v jámě za městem. Nemohla spát. Vedle ní naříkal ze spaní slepý stařec a o kousek dál ležel jakýsi vyhublý mladík, který těžce oddechoval.

D) Byl vlídný, ještě nikdo se k ní nechoval tak laskavě. Byla by ho mohla poprosit, aby jí vyléčil tu jizvu, ale ona nechtěla.

E) Jak to asi bude vypadat? Andělé sestoupí z nebes, u Hnojné brány prostřou na zem jídla všech druhů a chudí lidé se konečně najedí. Žena vzpomínala, jaké to bylo tenkrát, když potkala Božího syna.

(P. Lagerkvist, *Barabáš*, upraveno)

Řešení

10.1 – C)

10.2 – A)

10.3 – E)

10.4 – D)

10.5 – B)

C) Žena s jizvou na rtu ležela na rýžové slámě, kterou sebrala v jámě za městem. Nemohla spát. Vedle ní naříkal ze spaní slepý stařec a o kousek dál ležel jakýsi vyhublý mladík, který těžce oddechoval. **A)** Kolem nich polehávali další chudáci, kteří žili z odpadků na nedalekých smetištích. Žena se dívala na černočernou noční oblohu plnou hvězd. Je to už dva dny od ukřižování, takže při východu slunce... Myslíla na to, co se brzy stane. **E)** Jak to asi bude vypadat? Andělé sestoupí z nebes, u Hnojné brány prostřou na zem jídla všech druhů a chudí lidé se konečně najedí. Žena vzpomínala, jaké to bylo tenkrát, když potkala Božího syna. **D)** Byl vlídný, ještě nikdo se k ní nechoval tak laskavě. Byla by ho mohla poprosit, aby jí vyléčil tu jizvu, ale ona nechtěla. **B)** Vždyť pomáhal skutečně potřebným. Nehodlala ho proto obtěžovat takovou maličností. Když Ježíš tehdy zjistil, že od něj zázrak neřádá, pohladil ji po tváři a řekl: „Budeš o mně svědčit.“ Zatímco si tiše opakovala ta slova, všimla si, že nebe bledne a začíná svítat. Vstala a spěchala k Hnojné bráně.

VÝCHOZÍ TEXT K ÚLOZE 11

Novinář se kvůli diktatuře rozhodl uprchnout z republiky[1] na území sousední země[2] mu ale vzhledem k napjaté politické situaci[3] nebyl umožněn vstup.

1 bod

11 Kam je nutné doplnit čárku, aby výchozí text byl smysluplný, spisovný a pravopisně i gramaticky správný?

- A) pouze na místo označené [1]
- B) pouze na místo označené [2]
- C) jak na místo označené [1], tak na místo označené [3]
- D) jak na místo označené [2], tak na místo označené [3]

Zdůvodnění

Výchozí text je souřadným souvětím, skládajícím se ze dvou hlavních vět spojených v odporovacím poměru. Čárka patří pouze na místo označené [1].

Na místo označené [2] čárku napsat nelze, vznikla by totiž gramaticky nesprávná věta *mu ale vzhledem k napjaté politické situaci nebyl umožněn vstup*. Na místo označené [3] čárku napsat nelze: úsek *vzhledem k napjaté politické situaci* je nevětné příslovečné určení, které se čárkami neodděluje.

VÝCHOZÍ TEXT K ÚLOHÁM 12–17

Těsně předtím, než byl zničen téměř celý pozemský svět, se některým šťastlivcům podařilo nalézt útočiště v prostorách metra. Časem z jednotlivých stanic vznikly zvláštní státy s přísně střeženými hranicemi. Úkolem strážců bylo bránit lidi z domovské stanice, především klást odpor zlu pronikajícímu z povrchu do tunelů – zlu v podobě nebezpečných mutantů.

Strážní stanoviště, kde teď Arťom s ostatními hlídali, se nacházelo poblíž stanice VDNCH. Arťomovi bylo něco přes dvacet. Světlo světa spatřil ještě tam nahoře, proto nebyl tak hubený a bledý jako ti, kteří se na rozdíl od něj narodili v podzemí. Arťom žil s matkou v metru od svých pěti let. Život tady plynul klidně až do dne, kdy na jejich stanici Timirjazevská zaútočily krysy.

Proud ohromných hlodavců se tehdy vyvalil ze severního tunelu a zaplavil celý prostor. Útoku se vyhnulo jen pět mužů, kteří drželi stráž v jižním tunelu – na stanovišti s jedinou drezínou. Jakmile zaslechli křik, jeden z nich jménem Saša se rozběhl k nástupišti. Záhy spatřil, že stanice se zmítá ve smrtelném zápasu. Jejím obyvatelům už nebylo pomoci. Vtom Sašu zahlédla jakási žena a s tváří zkřivenou strachy vykřikla:

„Zachraň aspoň mého Arťoma!“ A natáhla k němu ruce, v nichž držela dítě. Saša je vzal do náručí a běžel s ním směrem k drezíně. Zdálky na své druhy volal, ať nahodí motor.

Okamžitě vyjeli, v patách nelítostné zabijácké krysy. Začal závod se smrtí. Uprchlíci prosvítili stanicí Dmitrovská, kterou záhy dobyla šedá armáda jejich pronásledovatelů. Když byla na DOHLED hlídka před stanicí Savjolovská, Saša zařval: „Blíží se krysy!“ Na Savjolovské se naštěstí nacházelo něco, co nejspíš všem dalším stanicím na této trase zachránilo život – NEOBYČEJNĚ silný plamenomet. Z temnoty už znělo škrábání tisíců drápků, když vyšlehl mohutný plamen.

Ze vzpomínek Arťoma náhle vytrhly podezřelé zvuky. Nedaleko jejich stanoviště, z hlubiny tunelu vedoucího přímo k nim, byly slyšet cupitavé kroky a slabé šustění.

(D. Glukhovskij, Metro 2033, upraveno)

12 Rozhodněte o každém z následujících tvrzení, zda jednoznačně vyplývá z výchozího textu (A), či nikoli (N).

	A	N
12.1 Arťomův vzhled ovlivnila skutečnost, že se narodil jinde než v podzemí.	☒	☐
12.2 Stanice <i>Savjolvská</i> byla konečnou stanicí té trasy metra, po níž jela drezína s uprchlíky.	☐	☒
12.3 Obyvatelstvo států vzniklých ve stanicích metra tvořili především mutanti, představující pro přeživší lidi nebezpečí.	☐	☒
12.4 Důvodem, proč se Saša rozběhl k nástupišti stanice <i>Timirjzevská</i> , byl varovný výkřik Arťomovy vystrašené matky.	☐	☒

Zdůvodnění

Pravdivost/nepravdivost posuzovaných tvrzení dokládají pasáže, které jsou ve výchozím textu vyznačeny příslušnou barvou.

1 bod

13 Tvrzení č. 1: Výchozí text vykazuje znaky postapokalyptické prózy.

Tvrzení č. 2: Výchozí text obsahuje retrospektivní pasáž.

Je alespoň některé z výše uvedených tvrzení pravdivé?

- A) ne, žádné z těchto tvrzení
- B) ano, každé z těchto tvrzení
- C) ano, pouze však tvrzení č. 1
- D) ano, pouze však tvrzení č. 2

Zdůvodnění

Výchozí text vykazuje znaky postapokalyptické prózy – zachycuje svět poté, co byla lidská společnost téměř zničena (*Těsně předtím, než byl zničen téměř celý pozemský svět, se některým šťastlivcům podařilo nalézt útočiště v prostorách metra*). Výchozí text také obsahuje retrospektivní pasáž – nepostupuje chronologicky, ale vrací se v čase do minulosti (příběh z dětství nyní již dospělého Arťoma).

1 bod

14 Které z následujících tvrzení jednoznačně vyplývá z výchozího textu?

- A) Krysy se objevily minimálně ve dvou stanicích včetně stanice *Timirjzevská*.
- B) Krysy zaútočily na stanici *Timirjzevská* v den Arťomových pátých narozenin.
- C) Nečekaný útok krys na stanici *Timirjzevská* přežilo celkem pět jejích obyvatel.
- D) Drezína pronásledovaná krysami jela směrem na sever od stanice *Timirjzevská*.

Zdůvodnění

Ve výchozím textu je uvedeno, že se krysy objevily ve stanicích *Timirjzevská* a *Dmitrovská*. Ostatní posuzovaná tvrzení z textu nevyplývají:

- o tom, kdy přesně krysy zaútočily na *Timirjzevskou*, se text nezmiňuje;
- útok na stanici *Timirjzevská* přežilo celkem šest jejích obyvatel (pět mužů a dítě);
- stanice *Timirjzevská* se nacházela severně od stanoviště s drezínou – drezína se rozejela směrem od této stanice, tedy alespoň nějakou dobu jela na jih.

15 Které z následujících tvrzení o dvou zájmenech tučně vyznačených ve výchozím textu je pravdivé?

- A) Prvním zájmenem je zastupováno podstatné jméno *Saša*, druhým zájmenem je zastupováno podstatné jméno *dítě*.
- B) Prvním zájmenem je zastupováno podstatné jméno *Artom*, druhým zájmenem je zastupováno podstatné jméno *dítě*.
- C) Prvním zájmenem je zastupováno podstatné jméno *Saša*, druhým zájmenem je zastupováno podstatné jméno *ruce*.
- D) Prvním zájmenem je zastupováno podstatné jméno *Artom*, druhým zájmenem je zastupováno podstatné jméno *ruce*.

Zdůvodnění

V souvětí *A natáhla k němu ruce, v nichž držela dítě* zájmeno *němu* zastupuje podstatné jméno *Saša*, což vyplývá z bezprostředně předcházející pasáže. Z věty *v nichž držela dítě* vyplývá, že *Artom* je dítě, které má být zachráněno, žena tedy nemohla natáhnout ruce k *Artomovi*, protože *Artoma* držela v rukou. V souvětí *Saša je vzal do náručí a běžel s ním směrem k drezině* tedy zájmeno *je* zastupuje podstatné jméno *dítě* (pokud zájmeno *ono* nenásleduje po předložce, má ve čtvrtém pádě čísla jednotného tvar *jej, ho* nebo *je*).

16 Které z následujících tvrzení je pravdivé?

(Slova *dohled* a *neobyčejně* pocházejí z výchozího textu a jsou v něm zapsána velkými písmeny.)

- A) Slova *dohled* a *dozor* jsou v kontextu výchozího textu synonymy, totéž platí i pro dvojici slov *neobyčejně* – *mimořádně*.
- B) Slova *dohled* a *dozor* nejsou v kontextu výchozího textu synonymy, totéž platí i pro dvojici slov *neobyčejně* – *mimořádně*.
- C) Slova *dohled* a *dozor* jsou v kontextu výchozího textu synonymy, slova *neobyčejně* a *mimořádně* však v kontextu tohoto textu synonymy nejsou.
- D) Slova *dohled* a *dozor* nejsou v kontextu výchozího textu synonymy, slova *neobyčejně* a *mimořádně* však v kontextu tohoto textu synonymy jsou.

Zdůvodnění

Synonymem slova *dohled* může být v určitém kontextu slovo *dozor*, např. *Vězni se procházeli za stálého dohledu (tj. dozoru) strážných*, nikoli však v kontextu výchozího textu. Spojení *na dohled* má význam *v malé prostorové nebo časové vzdálenosti, nedaleko*.

Slova *neobyčejně* a *mimořádně* jsou v kontextu výchozího textu synonymy, slovo *neobyčejně* je totiž v textu užito ve významu *nadprůměrně, mimořádně, velmi*.

17 Které z následujících tvrzení o větném celku podtrženém ve výchozím textu je pravdivé?

- A) Jde o souvětí, v němž se vyskytuje několikanásobný podmět.
- B) Jde o souvětí, v němž se vyskytuje několikanásobný předmět.
- C) Jde o větu jednoduchou, která obsahuje několikanásobný podmět.
- D) Jde o větu jednoduchou, která obsahuje několikanásobný předmět.

Zdůvodnění

Posuzovaný větný celek je věta jednoduchá: obsahuje pouze jedno sloveso v určitém tvaru (*byly*), čárkami je oddělena nevětná konstrukce z *hlubiny tunelu vedoucího přímo k nim*. Tato věta obsahuje několikanásobný podmět (*kroky a šustění*), několikanásobný předmět se v ní nevyskytuje.

VÝCHOZÍ TEXT K ÚLOHÁM 18–23

(1) Stálá sídla začali lidé budovat v době, kdy přecházeli od kočovného života sběračů a lovců k usadlému životnímu stylu. Prvním stálým sídlem je zřejmě Jericho. Opevněným městem bylo již v 8. tisíciletí př. n. l., což dokládá např. nález zbytku mohutné zdi. O městech vyprávějí i dávné příběhy: *****, patrně nejstarší literární památka, líčí Uruk a jeho nesmrtelné hradby, ve starořeckém díle Ilias, za jehož autora bývá považován ●●●●, je zase popisována bájná Trója. Města ovšem odjakživa měla i svou stinnou stránku, koncentrace velkého množství lidí na malé ploše totiž přinášela potíže.

Plánováním a výstavbou měst se zabývá urbanismus (z latinského *urbs* – město). Kořeny této vědní disciplíny sahají do renesance. Město tehdy začalo být vnímáno jako funkční celek nadřazený svému částem (budovám, ulicím, náměstím), ideálem se stal symetrický městský půdorys ve tvaru hvězdy. Koncepty měst se zabývalo mnoho renesančních myslitelů, inspirativní jsou především poznámky a skici Leonarda da Vinciho. Součástí jeho nadčasového projektu přestavby města Milán, v té době trpícím přelidněním, je mimo jiné návrh vybudovat v okolí tohoto sídla deset satelitních městeček, čímž by se získalo bydlení pro celkem 300 000 obyvatel.

V baroku došlo k významným proměnám již existujících měst, důraz byl kladen na vznešenost a monumentalitu. Vznikaly jak paláce s velkoryse koncipovanými zahradami, tak i impozantní světské stavby (např. kostely na římském náměstí Piazza del Popolo).

(2) Na utváření současných měst mělo zásadní vliv 19. století. Města se potýkala s hromadícím se odpadem, který způsoboval kontaminaci vody, nebo se znečištěným ovzduším, plným uhelného dýmu. Složitá situace si žádala rychlou nápravu. Ke zlepšení hygienických podmínek přispělo zprovoznění čistíren odpadních vod a vybudování moderních kanalizačních sítí, kvalitě ovzduší prospělo zavedení dálkového vytápění a oddělení průmyslových zón od obytných čtvrtí.

(3) Dnes čelíme dalším výzvám: je nutné bezodkladně řešit nedostupnost bydlení či potíže spojené s dopravou.

(J. Hrůza, J. Zajíc, *Vývoj urbanismu, upraveno*)

max. 2 body

18 Rozhodněte o každém z následujících tvrzení, zda jednoznačně vyplývá z výchozího textu (A), či nikoli (N).

	A	N
18.1 Byl nalezen alespoň jeden hmatatelný důkaz potvrzující, že Jericho existovalo již v 8. tisíciletí př. n. l.	☒	☐
18.2 Náměstí, které mělo půdorys jiného tvaru než tvaru hvězdy, bylo v období renesance považováno za asymetrické.	☐	☒
18.3 Slovo urbanismus, které označuje vědní disciplínu zabývající se plánováním a výstavbou měst, bylo utvořeno z latinského slova s významem město.	☒	☐
18.4 Leonardo da Vinci navrhl ve svém projektu přesunout všech 300 000 obyvatel, kteří tehdy bydleli v Miláně, do satelitních městeček postavených v okolí tohoto města.	☐	☒

Zdůvodnění

Pravdivost/nepravdivost posuzovaných tvrzení dokládají pasáže, které jsou ve výchozím textu vyznačeny příslušnou barvou.

max. 2 body

19

19.1 Napište název literárního díla, který patří na první vynechané místo (*****) ve výchozím textu.

19.2 Napište jméno osobnosti, které patří na druhé vynechané místo (●●●●) ve výchozím textu.

Řešení

19.1 – Epos o Gilgamešovi

19.2 – Homér

1 bod

20 Které z následujících tvrzení o dvou slovních tvarech tučně vyznačených ve výchozím textu je pravdivé?

- A) Jak tvar *trpícím*, tak tvar *plným* jsou ve výchozím textu užity chybně.
- B) Jak tvar *trpícím*, tak tvar *plným* jsou ve výchozím textu užity správně.
- C) Ve výchozím textu je tvar *trpícím* užit chybně a tvar *plným* je užit správně.
- D) Ve výchozím textu je tvar *trpícím* užit správně a tvar *plným* je užit chybně.

Zdůvodnění

Přídavné jméno *trpící* rozvíjí podstatné jméno rodu středního (*město*), které je v textu užito v 2. pádě čísla jednotného, náležitým tvarem je tedy tvar *trpícího*.

Přídavné jméno *plný* rozvíjí podstatné jméno rodu středního (*ovzduší*), které je v textu užito v 7. pádě čísla jednotného, tvar *plným* je tedy v textu užit správně.

1 bod

21

xxxxx	xxxxx
kontaminace vody	zprovoznění čistíren odpadních vod
	vybudování moderních kanalizačních sítí
znečištěné ovzduší	zavedení dálkového vytápění
	oddělení průmyslových zón od obytných čtvrtí

Na každé z vynechaných míst (xxxxx) ve výše uvedené tabulce je nutné doplnit vhodný název sloupce tak, aby všechny informace v tabulce odpovídaly informacím obsaženým v druhé části výchozího textu. Ve které z následujících možností jsou uvedeny oba tyto názvy?

- A) 1. sloupec: **negativní jev**, 2. sloupec: **potenciální příčiny jevu**
- B) 1. sloupec: **negativní jev**, 2. sloupec: **identifikované příčiny jevu**
- C) 1. sloupec: **reálný problém**, 2. sloupec: **kroky směřující k eskalaci problému**
- D) 1. sloupec: **reálný problém**, 2. sloupec: **kroky směřující k eliminaci problému**

Zdůvodnění

V druhé části výchozího textu jsou explicitně zmíněny reálné problémy, s nimiž se města potýkala a které si žádaly rychlou nápravu: hromadící se odpad, způsobující kontaminaci vody, a znečištěné ovzduší. V textu jsou také uvedeny konkrétní kroky, k nimž se přistoupilo, aby se zmíněné problémy alespoň částečně vyřešily: *ke zlepšení hygienických podmínek přispělo zprovoznění čistíren odpadních vod a vybudování moderních kanalizačních sítí, kvalitě ovzduší prospělo zavedení dálkového vytápění a oddělení průmyslových zón od obytných čtvrtí. Uvedené kroky tedy směřovaly k eliminaci problému (eliminace = proces, kterým se zajišťuje, že něco nežádoucího přestane existovat).*

1 bod

22 Které z následujících slov je z hlediska významu užito ve výchozím textu chybně?

(Chybně užitá slova jsou v případě této úlohy slova, jejichž význam neodpovídá kontextu výchozího textu. Posuzovaná slova jsou ve výchozím textu podtržena.)

- A) kočovný
- B) koncentrace
- C) monumentalita
- D) světský

Zdůvodnění

Slovo *světský* je ve výchozím textu užito chybně, v daném kontextu totiž dochází k významovému rozporu: jako příklad světských (tedy laických, necírkevních) staveb jsou uváděny kostely, což jsou však stavby církevní.

1 bod

23 Na konec třetí části výchozího textu patří syntakticky bezchybné souvětí. Které z následujících souvětí to je?

(Zdroj uvedený v závorkách není součástí třetí části výchozího textu.)

- A) Snad se nakonec urbanisté, před nimiž tyto nelehké úkoly stojí, podaří změnit města tak, aby se nám v nich žilo lépe.
- B) Snad se nakonec urbanistům, před nimiž tyto nelehké úkoly stojí, podaří změnit města tak, aby se nám v nich žilo lépe.
- C) Snad nakonec urbanisté, kteří se snaží těmito nelehkým úkolům vypořádat, zvládnou změnit města tak, aby se nám v nich žilo lépe.
- D) Snad nakonec urbanistům, kteří se snaží těmito nelehkým úkolům vypořádat, zvládnou změnit města tak, aby se nám v nich žilo lépe.

Zdůvodnění

Syntakticky bezchybné souvětí je uvedeno pouze v alternativě B. Ostatní posuzovaná souvětí obsahují syntaktické nedostatky:

- v alternativě A se vyskytuje vyřinutí z větné stavby (správně má být *urbanistům se podaří změnit města* nebo *urbanisté dokážou změnit města*);
- v alternativě C je chybná vazba (správně má být *snaží se s těmito nelehkými úkoly vypořádat*);
- v alternativě D se kombinují oba výše uvedené nedostatky, tedy jak vyřinutí z větné stavby, tak chybná vazba.

24 Rozhodněte o každém z následujících souvětí, zda je zapsáno pravopisně správně (A), či nikoli (N).

	A	N
24.1 Po pádu totalitního režimu se opět shledala se svými rodiči, které neviděla osmnáct let.	☒	☐
24.2 Neklidně přešlapovala za dveřmi, desky s vysvědčením schovávala za zády a tvářila se zklesle .	☐	☒
24.3 Z okna nového bytu měl výhled na rozlehlý třípatrový dům s vikýři, které vystupovaly ze strmé břidlicové střechy.	☒	☐
24.4 Nejzazší termín pro odevzdání povinné seminární práce byl třicátého dubna, já jsem ji však odevzdal už v průběhu března.	☒	☐

Zdůvodnění

Slovo *sklesle* obsahuje předponu *s-* vyjadřující význam *směrem dolů*.

VÝCHOZÍ TEXTY K ÚLOHÁM 25–28

TEXT 1

(1) Schytil jsem, Mistře, rány pěstí,
usínal blízko mrákotám,
někdy i v keřích na předměstí.
Zřídka tam zavál parfém dam.
Víc než to. Byl tam, přísahám,
puch, před nímž není úniku.
Smál jsem se tomu – díky vám.
Jsem za to vděčný, básníku.

(2) Vzdal jsem se štěstí pro neštěstí,
propadal svůdným chimérám,
hledal jsem cestu, našel scestí...
Ale už dávno neskuhrám.
Lásku a hazard v srdci mám,
nic nechci dělat ze zvyku.
To jste mi nabíd. To si dám.
Jsem za to vděčný, básníku.

(3) Hráči je nejlíp na rozcestí.
Když jsem se ohlídl, byl jste tam.
Cesty jsou nové ratolesti
stromu, jenž roste bůh ví kam.
Bůh to ví. Já se věčně ptám.
Čím bych byl bez otazníků?
Vy jste mě učil všem těm hrám...
Jsem za to vděčný, básníku.

(4) Pošeptal jste mi tolik zvěstí...
Jedna má sílu výkřiku:
Nic nelze poznat bez bolesti!
Za to jsem vděčný, básníku.

(báseň M. Horáčka)

TEXT 2

Přesah je projev nesouladu mezi větňou a veršovou výstavbou. Jde o přesahování věty z jednoho verše do dalšího verše, např.:

*Svráštělé tváře dotknout se
smí zase jenom stařena.*

(CZV)

25 Které z následujících tvrzení prokazatelně neodpovídá TEXTU 1?

- A) V první sloce lyrický subjekt zmiňuje, čemu se někdy v minulosti smál.
- B) V druhé sloce lyrický subjekt sděluje, že podléhal vlivu lákavých přeludů.
- C) Ve třetí sloce je uvedeno, co zbožnému člověku brání neustále si klást otázky.
- D) Ve čtvrté sloce se píše o tom, že jakékoli poznání je nevyhnutelně spjato s bolestí.

Zdůvodnění

- V první sloce lyrický subjekt zmiňuje několik situací a uvádí, čemu se smál: že v *keřích na předměstí, kde někdy usínal, byl puch, před nímž není úniku*.
- V druhé sloce lyrický subjekt sděluje, že *propadal svůdným chimérám* (slovo *propadat* má v textu význam *podléhat vlivům něčeho*, slovo *chiméra* má význam *přelud*).
- Ve třetí sloce se o tom, že by člověku něco bránilo klást si otázky, vůbec nepíše: lyrický subjekt naopak uvádí, že se věčně ptá. Text se nezmiňuje ani o zbožnosti či zbožném člověku, je zde pouze zmínka o Bohu.
- Ve čtvrté sloce se píše o tom, že *nic nelze poznat bez bolesti*.

1 bod

26 Které z následujících tvrzení o dvou úsecích podtržených v TEXTU 1 je pravdivé?

(Každý z posuzovaných úseků se skládá ze dvou veršů. Úlohu řešte na základě definice uvedené v TEXTU 2.)

- A) Přesah se vyskytuje v každém z těchto úseků.
- B) Přesah se nevyskytuje v žádném z těchto úseků.
- C) Přesah se vyskytuje pouze v úseku podtrženém v druhé sloce.
- D) Přesah se vyskytuje pouze v úseku podtrženém ve třetí sloce.

Zdůvodnění

Žádná z vět podtržených v druhé sloce nepřesahuje z jednoho verše do verše dalšího. V souvětí podtrženém ve třetí sloce přesahuje první věta (*Cesty jsou nové ratolesti stromu*) z jednoho verše do verše následujícího.

1 bod

27 Na vynechané místo (***) v TEXTU 1 patří název básně, který obsahuje dvě části, a to:**

- **pojmenování útvaru lyrické poezie, jehož znaky (např. typickou strofickou výstavbu či refrén) text vykazuje;**
- **jméno a příjmení autora, který se tomuto útvaru věnoval a který psal provokativní básně (např. dílo Závět).**

Která z následujících možností uvádí celý tento název?

- A) Villonský sonet Françoisi Villonovi
- B) Villonská balada Françoisi Villonovi
- C) Petrarcovský sonet Francescu Petrarcovi
- D) Petrarcovská balada Francescu Petrarcovi

Zdůvodnění

Villonská balada (podle francouzského básníka Françoise Villona, který se tomuto typu balady věnoval) je útvar lyrické poezie. Má tři strofy o stejném počtu veršů a závěrečné poslání (envoi) v poslední strofě s polovičním počtem veršů. Poslední verš první sloky se refrénovitě opakuje v každé strofě i v envoi.

1 bod

28 Vypište z první sloky TEXTU 1 spojku s významem srovnávacím.

Řešení a zdůvodnění

Správným řešením je spojka **než**: tato spojka má v textu význam srovnávací (*víc než to*) stejně jako např. ve spojení *starší než já, silnější než smrt*.

max. 3 body

29 Přiřadte k jednotlivým tvrzením (29.1–29.3) odpovídající souvětí (A–E).

(Každou možnost z nabídky A–E lze přiřadit maximálně jednou.)

- 29.1 V tomto souvětí se vyskytuje jak expresivní jazykový prostředek, tak slovo užitá v nespisovném tvaru. _____
- 29.2 V tomto souvětí se vyskytuje slovo užitá v nespisovném tvaru, nikoli však expresivní jazykový prostředek. _____
- 29.3 V tomto souvětí se vyskytuje expresivní jazykový prostředek, nikoli však slovo užitá v nespisovném tvaru. _____
- A) Evo, kup mi něco k jídlu a přines mi to sem, čeká mě další neplánovaný přesčas.
- B) Tomáši, opravdu by mě zajímalo, jaký následky bude mít tvůj laxní postoj k práci.
- C) Pokud delší dobu trpíte nespavostí a pociťujete smutek, měli byste navštívit lékaře.
- D) Bydlí dál v tom sklepním bytě, i když ho rodiče prosej, ať se z toho brlohu odstěhuje.
- E) Jestli ty informace o předání úplatku potvrdí ještě jeden zdroj, bude to vážně bomba.

Řešení

29.1 – D)

29.2 – B)

29.3 – E)

V souvětích A) a C) se nevyskytuje ani slovo užitá v nespisovném tvaru, ani expresivní jazykový prostředek.

VÝCHOZÍ TEXT K ÚLOHÁM 30–32

Roboti už nejsou žádné sci-fi, ale běžní pomocníci

Společnost *Starship Technologies*, vyrábějící již několik let robotická vozítka, slaví mezinárodní úspěch. Firma byla založena roku 2014 v Estonsku, později **přibily** pobočky ve Velké Británii, v Německu a ve Spojených státech **Amerických**.

Roboti této firmy jsou asi půlmetroví, bez nákladu váží zhruba 25 kilogramů a fanouškům Hvězdných válek svým vzhledem možná připomínají **legendárního R2-D2**. Mohou se pohybovat rychlostí až šest kilometrů za hodinu a mají poměrně **výkonou** baterii – po nabití vydrží v provozu 18 hodin. Využívání jsou především pro doručování potravin, rozvázejí ale i jiné typy zásilek, třeba zdravotnický materiál. Jejich služby si oblíbili zejména vysokoškolští studenti.

A jak to celé funguje? Do schránky skryté v robotovi obchodník vloží objednanou zásilku (podle výrobce musí být celková hmotnost nákladu nejvýše devět kilogramů), zadá doručovací adresu a poté se robot, vybaven navigací a ultrazvukovými **čidly**, vypraví na cestu. Zákazník předem obdrží zprávu s přístupovým kódem, který je zapotřebí k otevření schránky.

V současnosti zvládnou robotická vozítka denně rozvézt kolem 10 000 zásilek. Je zjevné, že umělá inteligence má ve spojení s lidskou vynalézavostí skutečný potenciál.

(Vzhledem k povaze jedné z úloh není zdroj výchozího textu uveden.)

max. 4 body

30 Najděte ve výchozím textu čtyři slova, která jsou zapsána s pravopisnou chybou, a napište je pravopisně správně.

Slova запиšte bezchybně ve stejném tvaru, ve kterém jsou užitá v textu. Za chybu je považováno jak neuvedení hledaného slova, tak zapsání jakéhokoli slova, které neodpovídá zadání. Podtržené výrazy jsou zapsány správně. Užití slova *robot* v rodě mužském životném není chybné.

Zdůvodnění

- Sloveso *přibýt*, které je příbuzné s vyjmenovaným slovem *být*, má význam *přidáním zvětšit počet* (jiné je *přibít* = *zatluout, připevnit zatlučením hřebíku apod.*).
- Správný zápis je *Spojených státech amerických* – u víceslovného názvu státu se velké písmeno píše jen u prvního slova, pokud název neobsahuje vlastní jméno.
- Přídavné jméno *výkonný* je odvozeno od slova *výkon* příponou *-ný*.
- Správný zápis je *čidly* – podstatné jméno *čidlo* je rodu středního a skloňuje se podle vzoru *město*.

1 bod

31 Které z následujících tvrzení jednoznačně vyplývá z výchozího textu?

- A) Jeden ze dvou druhů robotických vozítek, které vyrábí úspěšná estonská firma, je určen primárně k rozvozu potravin.
- B) Přístupový kód potřebný k vyzvednutí zásilky, která je uložena uvnitř robota, nedostane zákazník dřív, než k němu robot dorazí.
- C) Design robotických vozítek, jejichž služby vyhledávají hlavně studenti z vysokých škol, byl inspirován jednou postavou z Hvězdných válek.
- D) Podle informací poskytnutých výrobcem nesmí celková hmotnost nákladu, který je převážen robotem firmy *Starship Technologies*, přesáhnout devět kilogramů.

Zdůvodnění

Pravdivost tvrzení uvedeného v možnosti D) dokládají pasáže, které jsou ve výchozím textu vyznačeny barevně.

1 bod

32 Která z následujících možností vystihuje výchozí text?

- A) Jde o umělecký text, v němž se neuplatňuje popisný slohový postup.
- B) Jde o umělecký text, v němž se uplatňuje mj. popisný slohový postup.
- C) Jde o neumělecký text, v němž se neuplatňuje popisný slohový postup.
- D) Jde o neumělecký text, v němž se uplatňuje mj. popisný slohový postup.

Zdůvodnění

- Výchozí text má zejména funkci informační (poskytuje adresátovi informace týkající se robotických vozítek firmy Starship Technologies), nikoli funkci estetickou. Jde tedy o neumělecký text, konkrétně o text publicistický, což dokládá např. titulek.
- Popisný slohový postup se uplatňuje např. v pasáži *jsou asi půlmetroví, bez nákladu váží zhruba 25 kilogramů, fanouškům Hvězdných válek svým vzhledem možná připomínají legendárního R2-D2*. Díky této pasáži adresát získá představu o popisovaném objektu. V textu se uplatňují i další slohové postupy, zejména postup informační.